

ROB KATTENBURG

DUTCH OLD MASTER MARINE PAINTINGS

ROD KATTENBURG

Toen wij ruim dertig jaar geleden met onze in marines gespecialiseerde kunsthandel begonnen hadden wij al snel succes! 17e, 18e en 19e eeuwse modellen, zowel schilderijen als pronien, waren relatief "goedkoop" en er was een ruim aanbod. Verzamelaars kozen bij voorkeur bij de kunsthandel, waar expertise in huis was en garantie werd gegeven voor wat betreft echtheid. Er ontstond een vertrouwensrelatie die in veel gevallen uitgroeide tot een persoonlijke vriendschap.

Terugblikkend en tegelijk vooruitziend is er vooral de laatste jaren heel wat veranderd. De internationale veilinghuizen hebben zich in toenemende mate en met succes beijerd om de particuliere verzamelaar in hun veilingzalen te krijgen. Het vermelden in de media van torenhoge opbrengsten ten opzichte van de "estimated prices" werkt als een magneet op verzamelaars die hun kunstwerk willen verkopen. Over het feit dat er daarentegen soms veel schilderijen overgekocht blijven wordt wispelijk geroepen. Dat nou inbrengen alleen maar afschrikken. De prachtige catalogi met schitterende kleurafbeeldingen en dikwijls verleidelijk lage "estimated prices" brengen potentiële kopers vaak in de juiste stemming om te binden. Deze ontwikkeling heeft geleid tot een ongekende prijsopdrijving, vooral van de "magic numbers", die maar maar menig lang niet ahijd in relatie staan tot de kwaliteit van het kunstwerk!

Omdat wij vanaf ons eerste begin gretig hebben op een goede prijs-kwaliteitsverhouding is onze inkoop veel moeilijker geworden. Zo betrokken wij dit jaar (2006!) slechts één schilderij van de veiling, de andere nieuwe aanwinsten kochten wij rechtstreeks van particulieren, meestal afkomstig uit ons eigen klantenbestand. Naast enkele grote meesters hebben wij ook werk van kleinen, soms minder bekende kunstenaars kunnen verwerven. Dat hun schilderijen ook van uitstekende kwaliteit kunnen zijn willen we u graag tonen. Het verrassende daarbij is de prijsstelling! Kleinen meesters zijn nog steeds ondergewaardeerd en in prijs vergelijkbaar met die van een doornate schilderij uit de Romantische periode.

Rob Kattenburg
Bergen, herfst 2006

† *Selfportret (detail)*, doek 90 x 37,5 cm.
Gesigneerd en gedateerd:
L. BACKHUIS 1698 of 8
Hofstede, Johannes a. Laga
Wittebark, Eindhoven

† *Gedacht op Eindhoven*
Piet en jenever, 11,3 x 18,6 cm.
Gesigneerd en gedateerd:
BACKHUIS 1698
Cherilly, Meuse-Gard

LUDOLF BACKHUYSEN

(Eindhoven 1630 – Amsterdam 1708)

*Een spiegeljacht en andere schepen op de rivier
de Eems voor de haven van Eindhoven*

Olieverf op doek, 69,4 x 93 cm.

Gesigneerd en gedateerd: L. BACKHUIS 1698

Herkomst: Franse privé-collectie

† *Een L. Backhuysen*

Gedacht op Eindhoven

Gesigneerd en gedateerd 1701 =

EEN SPIEGELJACHT EN ANDERE SCHEPEN OP DE RIVIER DE EEMS VOOR DE HAVEN VAN EMDEN

Een hommage van Ludolf Backhuysen aan zijn geboortestad (afb. op pag. 3)

Op een brede rivier zet een rijk versierend spiegeljacht onder vol zeil koers naar de stad op de achtergrond. Aan boord zien we meerdere opvarenden, bemanningleden en mogelijk enkele passagiers. Midden op de rivier ligt een grote driemaster klaar voor vertrek en de vele afgemeerde schepen laten zien dat de stad een belangrijke havenstad is. Op de voorgrond graast rundvee op een aan de rivier grenzende weide en een drielal mensen luistert aandachtig naar een staande heer die met zijn wandelstok naar het spiegeljacht wijst.

Een kleurrijk en levendig schilderij waarin Backhuysen zijn kunnen toont. Er is veel op te zien: een rivier, schepen, vee en het silhouet van een stad. Maar welke stad de in Amsterdam woonachtige schilder had afgebeeld, bleef lang een onbeantwoorde vraag. Toen wij het schilderij voor het eerst zagen konden wij aan de hand van een ets die Backhuysen in 1701 maakte al snel vaststellen dat het Emden was. De breed uitwaaiende vlag op de achtersteven van het jacht laat de stadskleuren zien: 2x geel, rood en blauw, gescheiden door een witte middenbaan waarin Backhuysen zijn signatuur plaatste. Wie goed kijkt ontdekt op de spiegel van het jacht het stadswapen.

Emden, gelegen aan de rivier de Eems in Oost-Friesland (Bondarepubliek Duitsland) was in de tijd van Backhuysen een belangrijke havenstad, waar zich sinds de 16e eeuw ook Hollandse kooplieden hadden gevestigd. Dat had te maken met de tachtigjarige oorlog, toen de Spanjaarden een blokkade voor onze zeehavens hadden gelegd. De stad stond zelfs van 1602 tot 1744 onder Nederlands protectoraat! Het typisch Hollandse jacht zou dus best het representatieve vervoermiddel van een rijke koopman zijn geweest. Is hij misschien de deftige geklede heer links op het schilderij? Dan zou hij ook de opdrachtgever geweest kunnen zijn! Ons schilderij is gedateerd 1698. Backhuysen is dan 68 jaar; naar de maastaven van die tijd is hij dus al een oude man en ongewijfeld zijn zijn gedachten teruggeslagen naar zijn geboortestad toen hij dit schilderij maakte.

Ludolf Backhuysen was een gevind en productief kunstenaar. Zijn nagelaten oeuvre bestaat, naast enkele portretten en landschappen, uit voornamelijk zee- rivier- en havengezichten waarop allerlei typen schepen te zien zijn. Die schepen kloppen tot in detail, nergens is een foutje te bespeuren, zelfs de ingewikkelde tuigage is met de grootste nauwkeurigheid weergegeven. Backhuysen heeft alles scherp geobserveerd en van nabij! Misschien bezat hij zelf een boot waarmee hij op het IJ ging varen om de schepen van dichtbij te bekijken. Was dat de boeier die hij op een aantal schilderijen heeft afgebeeld?

Maar hoe dan ook, het kijkgenoet dat zijn schilderijen geven is het belangrijkste: Backhuysen's schepen liggen "goed" in het water, ze varen "echt". De figuren die de havens en schepen bevolken "leven" en de silhouetten van de afgebeelde steden komen overeen met de werkelijkheid. Dat Ludolf Backhuysen naast een begaafde schilder ook uitmunte als tekenaar, esser en kalligraaf maakt hem tot een van de grootste beeldende kunstenaars uit het laatste kwart van de 17e eeuw.

MUSEA: o.a. Amsterdam, Rijksmuseum
Amsterdam, Nederlandsche Scheepvaartmuseum
Greenwich, National Maritime Museum
St. Petersburg, Hermitage

ABRAHAM VAN BEYEREN

(Den Haag 1620/21 – Overisch 1690)

Gezicht op Dordrecht vanaf de Beneden-Merwede met in het midden de Grote of Onze-Lieve-Vrouwekerk en links de middeleeuwse Groothoofdspoort

Er staat een stevige aanmelkende wind en donkere wolken kondigen onstuimig weer aan. De brude rivier heeft witgekopte golfjes en talrijke vissersschepen hopen nog voor de stroom hun netten te vullen. Morgen zal de vangst ongevaarlijk liggen op de lusele, handbreten tafels van de vishal in Dordrecht of zelfs in het verder gelegen Rotterdam. Aan de overkant van de rivier wordt de blik getrokken door de machtige, Grote of Onze-Lieve-Vrouwekerk met links daarvan de weertoren, van oorsprong middeleeuwse Groothoofdspoort. Met brede, steele maar talle penselstrichen heeft Van Beyeren een Italiaans beeld meengeren van een Hollandse stad aan een rivier. De kunstenaar noemt zich in dit sfeervolle schilderij een impressionist *avant-la-lettre*, net als zijn hennemde tijdgenoot Frans Hals. Abraham van Beyeren was eigenlijk een stillevenspecialist. Slechts een klein aantal marines kan op zijn naam worden geschreven. Hij heeft zich daarbij zonder twijfel laten inspireren door Jan Pousella, de grondlegger en pionier van de naturalistische/ atmosferische school. Hij ontworpende een stijl die wordt gekenmerkt door een ingetogen kleurenpalet waarin de grijstinten overheersen. De veelkleurige marines uit de school van Hendrick Cornelisz Vroom zijn dan verleden tijd geworden. Pontellin betrouwde niet alleen Abraham van Beyeren, maar ook beroemde schilders als Simon de Vlieger en Jan van Goyen. Van Beyeren heeft dan wel een bescheiden aantal marines gemaakt, maar zij zijn van hoge kwaliteit. Het schilderij in onze collectie is daarvan het bewijs.

Penel. 61 x 95,3 cm

Geïmprimeerd met teken van monogram

Herkomst: Goldschmidt, Parijs 1930-1931

Nederlandse privécollectie

Musea: o.a. Rotterdam, Boymans- Van Beuningen
St. Petersburg, Hermitage
Philadelphia, John G. Johnson Collection

SIMON DE Vlieger

(Rotterdam c. 1600 – Weesp 1653)

De strijd tussen de vloot van admiraal Joris van Spilbergen en de Spaanse Armada onder admiraal Rodrigo de Mendosa bij Callao voor de kust van Peru op 18 juli 1615

Doek, 104,5 x 130 cm.

Geïmprimeerd: S. DE Vlieger.

Herkomst: Nederlandse prijscollectie

Literatuur:

Tableau 8 (1985) nr.1, p.80-84

Joris van Spilbergen; Antwerpen 1568 – Bergen op Zoom 1620

1592 Adelborst bij de V.O.C. te Rotterdam; strijd tegen de Spanjaarden.

1596 Neemt deel aan een expeditie onder De Moucheron naar de westkust van Afrika.

1598/1600 Dient onder Cleefhogen in de expeditie naar Illo de Príncipe, verovert een Spaans schip in de Atlantische Oceaan.

1601/1604 Commandeert een vloot naar Oost-Indië, strijd bij Atjeh tegen de Portugezen; gaat naar Ceylon en knoopt betrekkingen aan met India Singa, strijd tegen de Portugezen.

1607 Dient onder Van Heemskerck in de slag bij Gibraltar.

1614/1617 Commandeert een vloot naar Oost-Indië via Zuid-Afrika, verslaat een Spaanse vloot bij Callao.

In 1614 zond de Oostindische Compagnie met behulp van de Staten-Generaal een kleine vloot onder Joris van Spilbergen uit om de Spanjaarden aan de westkust van Zuid-Amerika en in Oost-Azië zoveel mogelijk schade toe te brengen en om eigen handelsbelangen in Oost-Indië te beschermen.

Ná een moeizame tocht door de Straat van Magelhaens werd de Nederlandse vloot bij Callao, de haven van Lima, opgewacht door de Spanjaarden die van hun komst op de hoogte waren gebracht.

De Spaanse Armada, die acht schepen telde, viel in de nacht van 17 juli 1615 aan, waarna een zeer hevige strijd ontbrandde, die na korte onderbreking bij het aanbeken van de

volgende dag werd voortgezet. Hoewel de Spanjaarden in de meerderheid waren en beter bescapend, wisten de Nederlanders met groot geschut enkele Spaanse schepen grote schade toe te brengen en er zelfs twee te doen zinken. Bovendien joegen zij de rest van de Spaanse vloot op de vlucht, waarbij aan Nederlandse zijde zeer weinig schade en verlies aan mensenlevens werd opgelopen.

Op het schilderij is het moment afgebeeld waarop het Spaanse admiraalsschip de 'Jesus Maria' de 'Santa Anna' te hulp komt, waarop de Spaanse vice-admiraal zich bevond. Dit schip wordt heftig bestookt door het Nederlandse vice-admiraalsschip de 'Maen', bijgestaan door de schepen de 'Zon' (links), met aan boord Joris van Spilbergen, en de 'Arctas' (rechts achter de 'Jesus Maria'). Op de achtergrond ziet men de overige Spaanse schepen wegwachten. De 'Santa Anna' werd uiteindelijk toe zinken gebracht, waardoor de bemanning gemoedaakt was over te springen op de 'Jesus Maria', die vervolgens in de invallende duisternis wist te ontkomen.

Joris van Spilbergen gaf in 1619 journal uit over deze reis, waarin deze slag uitgebreid wordt beschreven.

Het is mogelijk dat de opdrachtgever van het schilderij vice-admiraal Claes Maartenus Thoneling is geweest, wiens schip de 'Maen' een prominente plaats inneemt in de compositie. Thoneling is waarschijnlijk de enige geweest die voor zijn aandeel op deze tocht behoorlijk is uitbetaald; hij ontving £2400.

In 1619 werd hij benoemd tot bewindhebber van de Kamer der VOC te Rotterdam; hij stierf in 1629.

Simon de Vlieger was een van de grootste en belangrijkste marineschilders uit de 17e eeuw en aanvankelijk beïnvloed door Jan Porcellis. Op zijn beurt beïnvloedde De Vlieger weer o.a. Jan van de Capelle, Hendrick Dubbels en Willem van de Velde de Jonge.

Musea: o.a. Amsterdam, Rijksmuseum
Den Haag, Mauritshuis
Geertrich, Nationaal Maritiem Museum
Londen, National Gallery

REINIER NOOMS GENAAMD ZEEMAN

(Amsterdam (!) 1623/24 – Amsterdam 1664)

Levensgeschiedenis

Rechts op de voorgrond zien we een zigeenaarde onderlegger, een werkschip met een platte bodem voortvaren van een zware mast en een kaapseander. Het werkschip werd gebruikt om masten op schepen te plaatsen en om grote toeschepen op hun kant te nekken zodat men het onderwonschip kon schoonmaken, breeuwen of repareren. We zien dit werkschip vaker afgebeeld op etsen en schilderijen van Nooms. Links van het midden van het schilderij is men bezig met werkzaamheden aan de romp van een scheefgetrokken schip. Nicolaas Witsen geeft in zijn boek "Aeloude en hedendaegsche scheeps-bouw en bestier" (Amsterdam, 1671) een uitvoerige beschrijving hoe dat allemaal in zijn werkgang. Reinier Nooms heeft er ook nog een paar fraaie etsen van gemaakt: zie ets 11 in deel III en ets 12 in deel II van "Verscheyde Schepen en Gesichten van Amstelredam, Naer t leven afgetekent en opt Cooper gebracht, door Reinier Nooms, alias zeeman".

Rechts zien we nog 2 frigaten en een Oost-Indiëvaarder.

Reinier Nooms was, op Willem van de Velde de Oude na, de beste schilder, tekenaar en etsen van schepen uit de 17e eeuw. Men gaat er trouwens van uit dat Nooms inderdaad zeeman is geweest, misschien de bemanning hiervoor tot op heden onbekend! We staan vast dat Nooms als tekenaar is meegestaan met de vloot onder bevel van Michiel de Ruyter, die in 1661 uitvoer om de Nederlandse handelsvloot te beschermen tegen de Turkse en Barbarijse kapen in de Middellandse Zee.

Musea: o.a.
Amsterdam, Rijksmuseum
Berlijn, Gemäldegalerie
Greenwich, National Maritime Museum
St. Petersburg, Hermitage

Druk, 44 x 38,3 cm
Grignard: R. Zeeman

JAN ABRAHAMSZ. BEERSTRAATEN

(1622 – Amsterdam – 1666)

Gezicht op Egmund aan Zee (vanuit het zuiden)

Dook 65,3 x 90,7 cm

Geïmprimeerd v.o.v. J. Bierman

Herkomst: Nederlandse privé-collectie

Litteratuur:

S.E. Giepmans, A. Koe, R. van 't Zelfde, *Hollandse stranden in de Gouden Eeuw, Koninklijk Museum 2004* afb. 48.49

Egmund aan Zee was een oud en aantrekkelijk zeedorp: in 1036 wordt Heer Walger van Egmund als stichter genoemd. In 1632 telde het dorp maar liefst 213 huizen! Op ons schilderij zien we rechts achter de eerste duitsenrij, temidden van de lage huisjes, de hoge met een ijzeren piek bekroonde toren van de middeleeuwse kerk. De toren bestaat al lang

niet meer; door de opstuikende zee werden steeds grotere stukken duin weggedragen – ook toen al – en de toren stierf in 1741 in. Beerstraaten heeft de kerk nog in zijn volle glorie gezien en er een tekening van gemaakt die als voorbeeld heeft gediend voor het schilderen in onze collectie dat tot zijn beste werk gerekend mag worden.

Musea: n.a. Amsterdam, Rijksmuseum
Dresden, Gemäldegalerie
Greenwich, National Maritime Museum
Parijs, Musée du Louvre

• Jan Abraham Beerstraeten

(1622-1666)

Gezicht op Egmund aan Zee (vanuit het noorden)

Tekening: oors. krijt; gemiddeld prijs: 275 x 401 mm.

Collectie: Frans Lipp, Instituut Nederlandse Parijs

Bezoekers

Amsterdam

De afgevlakte kustlijn van Egmund

aan Zee, vanuit het noordnoordwest

Inv. 182 x 248 mm

Van A. Spinder, *Stadsverlating afbeelding van*

den toren van kerk te Egmund op Zee... (1741)

Collectie: Rijksmuseum, Archief Museum

Inv. 182 x 248 mm

HENDRICK RIETSCHOOF

(1687 – Hoon – 1746)

Twee driemasters in een zware storm voor een netschips kuit

Paneel, 63,6 x 80 cm

Herkomst: Nederlandse privé-collectie

Litteratuur:

John R. Brozius, Marineschilder Ludolf Bakhuizen in Hoon

Alle elementen werken toe in dit spectaculaire zeestuk. Stel voorjagende wolkepartijen afgewisseld met een enkele bundel zonlicht doen een tin tin opkomende rots en de witte schuimkoppen fel oplichten! De twee grote driemasters hebben reil ingesommen en zijn gear-lijk dicht in de buurt van de netschips kuit gekomen.

De Hooene zeeschilder Hendrick Rietschoof baseerde de voorstelling op een schilderij uit 1667 van Ludolf Bakhuizen, nu in de National Gallery of Art, Washington USA. Is de

compositie van Rietschoof's schilderij vrijwel identiek aan dat van Bakhuizen, de uitvoering wijkt wel af, Rietschoof's versie is kleiner. Er is nog een versie bekend die Rietschoof in 1731 maakte in opdracht van de vier ambachten van West-Friesland voor het dijkmagazijn de Tent van Drechtland. Hij kreeg betaald 257 gulden 16 schellingen, "voor een schilderij voor de Schouten aan de Tent geschildert voor den Jare 1731".

Het is niet bekend waar Rietschoof het schilderij van Bakhuizen heeft gezien. We veronderstellen dat Bakhuizen het werk tijdens een verblijf in Hoon geschilderd heeft en hing het bij een particulier. Hoewel Rietschoof al op 27-jarige leeftijd naar Wormerveer verhuide, bleef zijn vader Jan Claesen, ook een marineschilder, zijn hele leven in Hoon wonen en was hij bekend met de locatie van het schilderij die hij aan zijn zoon heeft doorgegeven. In elk geval is er een verklaring door Hendrick Rietschoof van het schilderij van Bakhuizen bewaard gebleven die als voorstudie heeft gediend.

Musea: o.a. Amsterdam, Rijksmuseum
Greenwich, National Maritime Museum
St. Petersburg, Hermitage
Stockholm, Nationaal Museum

4 Hendrick Rietschoof,
Schipen in roed voor
een netschips kuit (1731).
Olie op paneel,
Hoon, Westschep West-Friesland

De voorstudie door Rietschoof is opzicht-
vervolgd met het marineschilder Ludolf
Bakhuizen van de zee in de Tent
(1667) met het uittreksel van het marineschilder
vervolgd. Rietschoof liet zich inspireren
door een werk van zijn leraar
Ludolf Bakhuizen uit 1667.

Hendrick Rietschoof,
Schipen in roed voor
een netschips kuit
Gedrukt postkaart
Hoon, Stijlen Museum. >

Door de hoge kwaliteit van de Rietschoof in onze collectie was het schildertij in het verleden toegeschreven aan Ludolf Backhuysen. Jan Claes Rietschoof en Hendrick Rietschoof werkten in de naam van Ludolf Backhuysen en daarom zijn er nog talloze schildertij van vader en zoon Rietschoof die ten onrechte de naam van Backhuysen dragen.

PIETER VAN DE VELDE

(1634 – Antwerpen – na 1687)

Hollandse en Engelse schepen naar een havenfront, vermoedelijk Vlissingen

Druk: 64,5 x 121 cm.

Gesigneerd r.o.; r.d. Veldre

Herkomst: Duitse privé-collectie

Een aantal grote fregatten ligt afgemeerd op de oede van een havenstad. Het schip rechts voor het midden voert de bekende Zeeuwse vlag, andere schepen zijn aan de vlagvoering te herkennen als Engelse schepen. Aan bakboordzijde van het schip rechts ligt een jacht, het is waarschijnlijk een admiraliteitsjacht, waarmee hoge vlootofficieren van en naar hun schip werden vervoerd.

Pieter van de Velde is een van die kleine meesters die over het algemeen werk van wisselende localiteit hebben geleverd. Dat Van de Velde wel degelijk ook "goeds" schilderijen kon maken bewijzen de "The Battle of the Sound 1658" en "The Dutch in the Medway 1667" in de collectie Rijksmuseum, Amsterdam. Ook ons schilderij is een uitzicht in het oorspronkelijke Antwerpse moent.

Motiv: o.a. Amsterdam, Rijksmuseum
Greenwich, National Maritime Museum

CORNELISZ. BOUWMEESTER

(1670) – Rotterdam – 1733)

Een compagniejacht en ander schepen voor Delfshaven

Literatuur:

Dictionary of Sea Painters, E.H.H. Archibald, Woodbridge, Suffolk GB

Prominent op de voorgrond vaart een rijk met houtsnijwerk versierd jacht naar de stad op de achtergrond. Het silhouet lijkt overeen te komen overeen met dat van Delfshaven, het grote gebouw rechts zou dan van de Verenigde Oostindische Compagnie kunnen zijn. Hoge VOC bestaanders verplaatsten zich bij voorkeur met deze luxueus ingeruste schepen die te vergelijken zijn met de limousines van tegenwoordig. Links zien we een zogenaamde poon, een schip dat vooral op de Zuid-Hollandse rivieren te zien was.

De grote driemaster in het midden is een koopvaarder, misschien wel een "retourschip" dat de dienst onderhield tussen de Republiek en Batavia. Het schip rechts is ook een vrachtschip, een fluit. Dit type schip met zijn bolle romp en smalle dek ontstond in de zeventiende eeuw; het had een grote laadruimte en was met een kleine bemanning te bedienen.

Cornelis Bouwmeester was de laatste schilder die de kunst van het maken van penschilderingen beoefende. Penschilderingen zijn in feite pen- en penseeltekeningen op een speciaal geprepareerde drager als doek, paneel of perkament. Cornelisz. Bouwmeester behoorde tot een groepje penschilders waarvan Willem van de Velde de Oude, Ludolf Backhuysen, en de briljante op 22-jarige leeftijd overleden Casper van den Bos, de belangrijkste waren.

Musea: o.a.: Rotterdam, Historisch Museum
Greenwich, National Maritime Museum
Salem, Peabody Museum

Penschildering, paneel, 35 x 47,5 cm
Greenwichmuseum GMB

DAVID KLEYNE

(Bergen op Zoom 1745 – 1805 Middelburg)

PANEEL A

Het Adviesjacht van de Vereenigde Oostindische Compagnie van de kamer Zeeland, Middelburg, het fregat "Zeeland" en andere schepen

Op de vlag van het Adviesjacht het merkteken

Plaat, 32 x 49,5 cm.

Geïsoleerd op drijfbout rechts: D. KLEYNE

Deze twee schilderijen zijn als gondan geschilderd: ze "boven" bij elkaar. Geheel volgens de traditie heeft de schilder het ene tafereel met woelig water afgebeeld en het andere met een kalme zee. Op het eerste paneel geven wolkenpartijen en een korte golfslag aan dat er ander weer op komst is, daarentegen is het op het andere schilderij bladstil, de zeeën hangen bewegingsloos aan de masten.

David Kleyné wordt samen met Johannes Hermanus Koekkoek en Engel Hoogerheyden tot de belangrijkste Nederlandse marineschilders uit de tweede helft van de 18e en begin 19e eeuw gerekend. Een zacht koloriet en een fijne manier van schilderen kenmerken zijn stijl. David Kleyné had een goed oog voor eigenijde, maritieme gebeurtenissen. De Barabse omroeping bijvoorbeeld leverde hem voldoende inspiratie voor een aantal historisch belangrijk geworden schilderijen. Hij geeft bovendien een accuraat beeld van de schipstypen die in zijn tijd de rivieren en zeeën bevoeren.

In dit kader past ook het Oost-Indische Compagnieschip en de grote tweedekker.

Musea: o.a. Amsterdam, Nederlands Scheepvaartmuseum
Bergen op Zoom, Getimmensmuseum
Markiezenhof
Rotterdam, Marinemuseum Prins Hendrik

PANEEL B

Een lijnischip (tweedekker) met andere grote schepen

Paneel, 32 x 49,5 cm

Geïmagineerd op een roos: K

MARTINUS SCHOUMAN

(Dordrecht 1770 – Brda 1840)

Scheepvaart in een riviermonding bij stormachtig weer

Literatuur:

G.C.E. Crone, *Nederlandse jachten, Rivierschepen, Vischermantugen*, Schiedam, 1926; G. Grootewagen, *Verzameling van vier en zegeig stels*, *Hollandsche Schepen*, Rotterdam, 1789; Pieter A. Schoen, *Nederlandse Boekende*, Koninkrijk 1750-1950, Den Haag, 1970

Dreigende wolken in een verder blauwe hemel doen vermoeden dat er ander weer op komst is! De zon roept voor de fraaie lichteffecten en geeft de golven een prachtige groene kleur. Twee schepen bobben het zekere voor het onzekere gekozen in koers gezet naar een veilige haven. In het meest linkse schip herkennen we een zogenaamde poot. Dit type schip werd vooral gebruikt op de brede Zuidhollandse rivieren. Kenmerkend is de steek gebogen steven met een binnenwaarts wijzende teen. Rechts een veel kleiner visserschip, een hengst of beymat. Deze platbodent werd voor de visserij gebruikt, maar deed ook dienst als veerbootje. Op ons schilderij is het kennelijk een veer, gezien de staal gekleurde dame die als passagier wordt overgezet. De dienhoofding die aan boord wordt gehesen is waarschijnlijk overboord gelagen maar op het laatste moment gelukkig gered. Midden op de rivier vaart een fregat richting toe. Het is een marineschip met aan de grote mast een wimpel die aangeeft dat er een vlagofficier aan boord is.

De Dordse marineschilder Martinus Schouman was de leermeester van de bekende Johannes Christiaan Schotel, ook een van de grote marineschilders uit de 19e eeuw. Schouman toont in die schilderij het Hollandse rivierlandschap met zijn fascinerende wolvenpartijen, die dit soort schilderijen zo geliefd maakt bij veel verzamelaars, ook buitenlandse! Maar ook de verschillende scheepstypen uit de tijd van Schouman geven ons schilderij een historische waarde.

Musea: o.a. Amsterdam, Historisch Museum
Amsterdam, Rijksmuseum
Amsterdam, Nederlands Scheepvaartmuseum
Dordrecht, Dordrecht Museum

Panel, 72,8 x 94,3 cm

Getuigd Lo., M. Schouman

Herkomst: Nederlandse privé-collectie

JOHANNES CHRISTIAAN SCHOTEL

(1787 – Dordrecht – 1838)

Koningsreus met scheepswaert op een woelige zee

Doek, 71,0 x 93,8 cm

Graveerd t.a.v. J.C. Schotel

Herkomst: Franse prins-collectie

Literatuur:

Pieter A. Scheen, *Lexicon Nederlandsche Beeldende*

Konstenaars 1750 – 1950, vol II, p. 318.

's-Gravenhage 1970.

J. C. Schotel werd in Dordrecht geboren en kreeg zijn artistieke opleiding van zijn stadsgenoot, de marineschilder M. Schouman (1770-1848). Uitsluitend zoon J.C. Schotel slaagde erin tot de belangrijkste marineschilder van zijn tijd. De verbeelding van de golven, wolken, lichtval en de schuim op de horizon verraaden de invloed van Jodolf Backhuysen, zijn grote voorganger uit de 17e eeuw.

Musea: o.a.

Amsterdam, Historisch Museum

Amsterdam, Rijksmuseum

Amsterdam, Nederlandsche Schepvaartmuseum

Haarlem, Teylers Museum

HENDRIK WILLEM MESDAG

(Groningen 23 februari 1831 – Den Haag 10 juli 1915)

Avondtekening

Druk, 49 x 60 cm

Gesigneerd: v.o. H.W. Mesdag

Herkomst: Nederlandse privé-collectie

Literatuur:

Johan Poort, *Hendrik Willem Mesdag 1831-1915, oeuvrecatalogus nr. 30.13* blz. 369 met afbeelding.

Geraadpleegde en aanbevolen literatuur

E.C. Wille, *De Nederlandse Marinevaart*, Leiden 1911

Lawson J. Bol, *De Hollandische Marinevaart der 17. eeuw*, Rotterdam 1974

Rapier-Petersen, *The Seventeenth-Century Marine Vessels of the Netherlands*, Leiden 1974

National Maritime Museum, *Canvas Catalogue of the Paintings in the National Maritime Museum*, Woodbridge 1980

George S. Keyes, *History of Dutch Marine Art of the Seventeenth Century*, Cambridge 1981

J. Giltaijer en J. Kalkb., *Leif der Zeevaart: De Hollandse scheepsbouw van de 17e eeuw*, Haarlem-Breukelen: Van Swinderen 1988

E.H.H. Stadhoud., *Dictionary of Sea Painters*, Woodbridge, Suffolk, GB 1988

Dr. Siegfried de Bary, *Carlolf Bachmann sein Leben und Werk* (1640-1700), (Frankfurt 1982)

David Mannes, *Carlolf Bachmann*, London 1987

B. Binn, W. Visserman, W.L. van de Wiering, *Carlolf Bachmann, een phantoom-architectuur-architect*, Amsterdam-Dordrecht 1985

Marten, *Dutch Painters of the 17th Century*, Woodbridge 1988

Don de Graaf en Robert Vermeulen, *Sailing Ships, Painted in the Dutch Museum from the Seventeenth to the Nineteenth Century*, New York & Museum 1989

M.S. Robinson, *Vier de Vliet Drawings, A Catalogue of Drawings in The National Maritime Museum made by the Elder and Younger Willem van de Vliet*, 2 vols., Cambridge 1978/1979

K.F.J. Wolter and M.S. Robinson, *The Willem van de Vliet Drawings in the Museum Van Swinderen Museum*, Rotterdam, 3 vols., Rotterdam 1979

S.E. Geertz, A. van R. van J. Jelle, *Hollandische schepen in de Gouden Eeuw*, Rotterdam 1984

Dordrecht Museum, *Tuizen ontwerpen en bewaarden: Dordrecht 1700-1800*, Dordrecht 1986

J.C. de Jonge, *Geschiedenis van de Nederlandse Zeevaart*, 6 vols., Haarlem 1858-1862

J.C. Molenaar, *Geschiedenis van Nederland per-see*, 4 vols., Amsterdam 1973/1974

COLOFON:

Vergoeding en tekenen: Rob Kerkhofing

Fotografie: Margareta Swanson

Productie: Oudkerk Wijgers, Alkmaar

Dit colofon is een eigendom van Rob Kerkhofing BV.

Rob Kerkhofing BV, Terwogterweg 6, 1801 CM Bergen NH Nederland

tel. +31 (0)72 5999491, fax +31 (0)72 5850051

info@robkerhofing.nl, www.robkerhofing.nl

Bereik us telefonisch of per e-mail

